

S2E5. Helle Løvevild Golman Sætter livet på spil for at redde dyrene

Du lytter til en podcast fra Vores Tid, Nationalmuseets digitale medie. Du kan finde mange flere på vorestid.dk eller ved at søge på vores tid i din favoritpodcastapp, for eksempel Sexhundredetallet, som dykker ned i aktuelle seksuelle fænomener og fortæller, hvordan vores forhold til sex og skam er blevet formet til det, det er i dag. God fornøjelse med Den Yderste Grænse.

Du lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig. Jeg har været formand for Eventyrernes Klub. I denne sæson møder jeg ti nulevende danskere, der har rejst ud i verden og på hver deres måde rykket ved vores opfattelse af tilværelsen. Jeg taler med en pilot, en krigskorrespondent, en pelsjæger, en vagabond, en naturfotograf, en ekspeditionsleder, en kunstner, en bjergbestiger, en hesterytter og en astronaut.

Forestil dig, du har ligget syv dage i et skjul i skoven i det nordøstlige Finland. Du har ventet og ventet på én ting. Du bliver skambidt af myg, du er sulten, på jagt efter det ultimative billede af den sagnomspundne finske brune bjørn, og pludselig hører du et par store grene, der knækker. Det er en typisk scene i dit liv, Helle Løvevild Golman. Velkommen her i Den Yderste Grænse.

Tusind tak, Bjørn.

Du er tidligere ranger i Afrika og i Grønland og nu naturfotograf. Og i dag skal du fortælle, at du faktisk ret ofte udsætter dig selv for livsfare for at dokumentere verdens truede dyr, fordi du mener, at vi andre vil passe bedre på netop dyrene, hvis vi forstår at holde af dem. Og så vil nogle af jer derude sikkert også kende dig og din mand Uri fra fjernsynet, fordi I de sidste måske nok halvandet års tid har fortalt om en forfærdelig og dramatisk historie fra Gabon, det vestlige Afrika, hvor I blev forsøgt slået ihjel af et menneske. Men det vender vi tilbage til senere. Helle, vi går lige på. Hvorfor vil du i den yderste konsekvens sætte dit liv på spil for at tage et billede af et vildt dyr?

Det er et skidegodt spørgsmål, og det er faktisk rigtigt nemt at svare på, fordi vi tror på, at det kan gøre en forskel.

Og når du siger forskel, hvad betyder det?

En forskel for at redde naturen. Uri og jeg tror på, at det, man elsker rigtig meget, det er man også villig til at beskytte. Så vi har et mantra, der hedder: What you love you will protect. Så hvis vi kan sørge for at bringe naturen til seeren eller til dem derhjemme og vise med positive, fine billeder, så siger man, "Nej, Gud." Enten har de nuttethedseffekt, ellers er de store og stærke og ser farlige ud, eller så er de bare smukke, fordi de er elegante. Og så får man bare den dér følelse af "wauw." Fordi vi er alle sammen født med den her kærlighed til naturen. Og hvis vi kan reconnecte vores hjerne med vores hjerte til det, vi er født med, så har vi også kærligheden til at passe på naturen.

Og hvad håber I så, at der så sker? Håber I, at folk så tager en handling?

De tager en handling i, at de åbner øjnene og kigger rundt omkring. Hvor står vi henne? Hvad kan vi gøre? Kan vi lade græsset gro i vores have? Kan vi skrue nogle andre pærer i vores lamper? Eller hvad gør vi, når vi tager på ferie? Alle de små ting. Mange bække små, én stor å. Hvis man kan sige sådan. Kan man det?

Det kan man da sikkert. Helle, nogle vil nok stille sig selv spørgsmålet: Der er masser af mennesker, der har det svært i verden og lider og så videre. Og så bruger I - og det er jo fantastisk - men I bruger så hele jeres liv på at kæmpe for dyrene. Hvorfor blev det dyrene?

Det blev dyrene, fordi hvis vi ikke starter med dyrene og naturen, så kan vi ikke redde os selv. Det er dér, vi skal starte. Altså, naturen og dyrene er vores platform for os mennesker til at kunne leve og eksistere.

Inden jeg så havde stillet det her spørgsmål, havde jeg måske tænkt på, at det også er, fordi de på en eller anden måde fremstår uskyldige, dyrene. Altså, at de bliver ligesom behandlet dårligt af os mennesker. Er det også en vinkel?

Helt klart. Og det er måske også noget, vi kommer ind på senere. Men måske burde dyrene have visse rettigheder. Det bliver der jo også talt om i øjeblikket, og det håber vi også, at vi kan komme til at arbejde med i fremtiden.

Helle, hvad er det farligste, du har oplevet?

Uh. Det er sådan et svært spørgsmål. Men der er mange farlige ting. Vi er blevet angrebet af diverse store, firbenede dyr, og nogle er meget mindre og har seks eller otte ben, og det er faktisk dem, der er de farligste. Men store elefanter, store næsehorn, og løver, der angriber, der tænker man lidt, får man pulsen op engang, og så afværger man situationen ved at trække sig baglæns. Og så går det over.

Ja. Og I har jo - Uri og dig og også dig alene, før du mødte Uri - har jo været rigtig meget Afrika, og der tænker jeg jo små kryb og ting i soveposen, og hvad der nu ellers er.

Ja, altså man har jo haft... hvad hedder sådan nogle... centipedes... hvad katten er det nu, de hedder på dansk? Nå, det er ikke et tusindben. Den er lige så giftig som en skorpion, og den har man typisk i bukserne eller nede i støvlerne, hvis man ikke har sat sokken hen over. Eller så er der de dér små nogle, der siger bzzzz, som bærer malaria-parasitten rundt med sig.

Og som faktisk slår...

De slår ihjel, ja. Dem har Uri frekventeret et par gange. Og så er der parasitterne. Det er min afdeling. Dem kommer man også på hospitalet af.

Okay. Den skal vi måske så ikke gå i detaljer med. Men det kunne være interessant at høre om nogle af de her store dyr, fordi hvis man ser jeres billeder - vi har jo også flere af jeres bøger liggende på bordet foran os her u dag - men den her Wild Africa, hvor der er mageløse billeder af også de store dyr: tigere, elefanter, krokodiller og så videre. Alle os andre, der ikke har været dér, ville jo tænke: At få et billede af de her dyr...

Selvfølgelig. Ja, det er jo farligt at hoppe i vandet, hvor der er krokodiller, men nogle gange så tænker man ikke over det. Jeg hoppede i vandet i Borneo for at hive kanoen igennem en oversvømmet skov, hvor Uri sad i den, og mens han blev bidt og stukket af alt muligt krible-krable, så var der jo faktisk kæmpestore krokodiller i vandet. Men der var også bare en lille orangutang, vi skulle prøve at redde, og så glemmer man det altså.

Og alle os i Danmark, vi kender jo godt danske bilister, hvordan de kører i byen. Hvordan afværger man det? Jamen, så holder man sig efter nogle regler that everybody knows. Og ude i naturen der skal man bare lære at aflæse dyrene, og det handler om et øre eller en hale og en vinkel, ikke?

Det er også en rutine, I har opbygget efterhånden.

Så meget en rutine.

Hvordan er det her dyr? Kan man læse det? Er det vredt? Hvor tæt kan vi gå på?

Og så er det det dér med at lære at leve i naturens rytme. Nogle gange får jeg lyst til at sige, så føler vi det samme, som de føler. Fordi man kan godt mærke det, altså. Man får skærpet de dér natursanser, som mange af os jo har mistet. Og man bliver jo alert på en anden måde. Jeg kan selv se, hvordan jeg reagerer på lyde og på ting, der flyver, og sådan noget, fordi sådan er jeg qua mit arbejde også.

Kan du prøve at give et eksempel på det her med, at der er et dyr, og I ligesom kan læse det? At man forstår hinanden: Okay, nu må vi gerne gå lidt tættere på, nu er det nu ikke så farligt, som det kunne være?

Et rigtig godt eksempel det er ét, der faktisk også blev filmet, da vi var i Gabon og optage vores tv-program, der hedder Vores Vilde Verden. Der står vi over for de her skovelefanter. Det er ikke dem, man møder på safari i Afrika. Skovelefanterne de er mindre, og deres stødtænder de peger mere lodret nedad, fordi det er svært at gå i junglen, hvis stødtænderne de stikker ud midt i det hele. Vi havde dem faktisk på et åbent stykke græsland, og jeg havde tænkt: Ej, jeg gider ikke at tage mine klipklapper på, jeg går bare ud i bare tæer i det her sand og det her græs. Og det er selvfølgelig en dum idé, men det gør man jo bare. Og de her elefanter de får sådan en adfærd, hvor de går lidt fremad, og de puster sig jo ikke op, men altså de bliver ligesom bare lidt større, og ørerne vifter lidt. Det er også den måde, de køler sig ned på, så man ikke bare sige, at en elefant er sur, bare fordi den vifter med ørerne. Men man kan ligesom se positionen og den måde, de vinkler sig på én, og hvordan hele den lille gruppe agerer internt også. Og så hvis de går front mod én og går frem og putter grus og sand op i luften, så tror jeg ikke, det er så svært at læse. Så bakker man.

Så bakker man.

Man bakker stille og roligt. Og nogle gange gør vi også det, at vi taler til dem og siger, at vi har ingen bad intentions, og det er alt sammen OK. Altså hvis ens barn er ked af det, så siger man ikke, "Nu skal du ikke være ked af det mere." Man siger bare, "Alt er godt. Det skal nok blive godt igen." Det virker altså.

Og hvor kommer den erfaring fra i dit tilfælde?

Det er bare af at være derude i rigtigt mange timer. Så finder man ud af, hvad der virker. Nu har jeg jo ikke selv børn, men man finder ud af, hvad der virker. Trial and error. Så skal man bare sørge for, at det ikke går galt første gang.

Så i tilfældet med elefanterne har du så stået der før?

Mange gange.

Men du har også talt med... altså, I har jo også lokale folk med jer, der så fortæller, at nu skal vi ud til de her dyr, og de kan agere sådan og sådan.

Ja. Og det kan godt være, at... En af de lokale stod faktisk mellem os og elefanterne lige i det eksempel. Men lige pludselig så har du også en elefant bag ved dig, ellers har du noget andet bag ved dig, som man så også skal tage stilling til, ikke? Og nogle gange kommer næsehornet faktisk galopperende med 180 i timen mod én, fordi der er en løve efter den. Men den kan man ikke se, før den kommer ud af busken.

Så skal der handles hurtigt. Den dér uforudsigelighed.

Men det er også dét, der er det fede. Det er jo også det: Vi kan ikke lade være. Vi elsker det. Man bliver også lidt afhængig af det. Og det er lidt pinligt at sige, men det gør man nok.

Det kan jeg godt forstå, fordi jeg tænker, det er jo ikke et menneske, man kan instruere i, at nu skal I stå sådan, nu skal I gøre sådan. Det er jo helt ægte det her. Det er jo vildskaben.

Men de er altså creatures of habit. Altså de gør ligesom os mennesker. Vi sidder - nu skal jeg huske at tale dansk - vi sætter os altid på den samme stol. Og dyrene de går også ofte det samme sted hen, når de skal dit eller dut eller dat.

Okay.

Og det lærer man også. Altså, er man med de samme dyr, den samme flok, det kan være løver eller elefanter eller noget andet, så finder man ud af deres rutiner.

Hvor lang tid skal man så være sammen med et specifikt dyr for at kunne forstå de der rutiner?

Det er meget forskelligt efter, hvor du er, og hvornår du er der. Og nogle de migrerer jo længere afhængigt af fødeudvalget og -mængden, og hvor du er henne i verden.

Ja. Helle, der er noget med Afrika, er det ikke det? Altså, nu har I jo -og det er jo også over mange år, jeg tror, det er fem år, I har forsøgt at besøge alle kontinenterne. De fleste af dem på mere end 20 længerevarende fotoekspeditioner, Uri og dig. Men der er noget med Afrika.

Ja, altså Afrika. Siden jeg var to år, har jeg talt om Afrika. Og jeg viste bare altid, jeg skulle derned, og jeg skulle gøre en forskel. Men hvordan katten kommer man til at gøre en forskel? Man skal jo få den gode idé, og man skal tro på, at den kan blive udført. Og med Uri der kom det bare, altså fordi han tror også bare på, at man skal lade træerne vokse ind i himlen. Så da vi ligesom møder hinanden og er fyldt med kærlighed og tænker, at nu skal vi lave noget, der er større end os selv, så laver vi Project Wild. Og Afrika var bare et af de steder, hvor vi har været rigtigt meget, for det er også dér, de sidste store landpattedyr er, og hvor der er mange af dem.

Prøv at fortælle om Project Wild.

Project Wild. Ja, vi tænkte jo, at vi skulle lave noget, der er større end os selv, og så kiggede vi på hinanden, og så sagde vi: Skal vi så ikke lave noget a la at fotodokumentere verdens sidste vilde steder, syv kontinenter, fem år? Det var da en god idé. Skal vi så ikke kalde det Wild? Jo, lad os gøre det. Og så tænker man bagefter: Åh, åh. Det er nok en masse research og det ene og det andet, men lad os bare springe ud i det. Og det gjorde vi. Og vi fulgte bare floden, og så fik vi National Geographic med. Vi er begge to National Geographic-fotografer og explorers, og vi kender en ambassadør. Og det eskalerede bare wroom derudaf. Vildt fedt. Og vi kunne nærmest ikke selv følge med og nå at lave regnskaber og hente - Uri har to børn - dem og lektier og køre rundt i en lille kødgryde og pakke og pakke ud og huske at tage til lægen og få den der behandling for parasitterne og det der med malaria og...

Helle, det er sådan I bedst trives. Jeg kender jo begge to, ikke? Der skal være gang i den.

Og det er der også. Det er der virkelig, og det er der altid. Lige gyldigt hvad. Det er så heftigt.

Og så har I det her fantastisk smukke mantra med Wild, som hedder: "What you love you will protect." Så det var ligesom også det, I gerne ville, jo. Altså, I ville derud på alle de her ekspeditioner for at hive noget med hjem til os andre.

Ja, præcis.

Og kan du forsøge at komme med nogle eksempler på... Har I sådan helt konkrete ting, I er kommet hjem med? I har jo holdt foredrag og lavet film og så videre. Hvordan er det blevet taget imod? Har folk kunnet forstå, hvad I gerne ville?

Helt fantastisk. Folk de stopper os jo på gaden og siger, "Det er Helle og Uri! Det er så vildt, det I laver. Tusind tak fordi I passer på naturen. Vi vil gerne støtte jer, fordi så ved vi, vi støtter naturen." Og de siger, "Wauw, I åbner vores øjne. Vi kan se, hvordan det er." Og tit til foredrag så fortæller vi jo også hvordan - altså når laksen den går op i flo-derne i Nordamerika, så har den rigtig stor betydning for skoven, fordi så hiver ulven eller bjørnen den op fra floden og lægger den ind i skoven. Og 80 procent af den næ- ring, skoven har brug for i Canada, på Canadas vestkyst for eksempel, den kommer fra

laksen. Og det er der ikke særligt mange, der ved. Vi kan jo heller ikke alle sammen være biologuddannet. Mens med sådan nogle historier kan jeg bare se, der kommer folk tilbage og siger, "Gud. Nu forstår jeg det jo. Nu kan jeg se sammenhængen."

Ja, der kommer nogle håndgribelige ting, I bringer med hjem.

Ja, så for at forklare den der irreversible cyklus. Altså den må bare ikke blive ødelagt, fordi én lille ting du piller ud af den, så piller du det hele fra hinanden.

Helle, før vi har mødtes nu her i dag, så havde jeg ligesom givet dig en lille lektie for, fordi jeg rigtigt godt kunne tænke mig med jer, jeg har i studiet, at snakke om, hvem der ligesom har været jeres - jeg ved ikke om vi skal kalde dem idoler eller helte, heltinder eller rollemodeller - men i hvert fald nogle, der er gået forud for os, jer der har rejst ud, altså. I ville jo og stadigvæk med jeres Project Wild forsøge at fortælle noget, som ændrer noget ved verden. Og det har du så også haft som ung pige, altså nogle der gjorde det? Kan du ikke fortælle os, hvem det var?

Jo, altså der er faktisk tre kvinder. Det er Jane Goodall og Dian Fossey, som desværre ikke er blandt os mere, og så Biruté Galdikas. De tre kvinder har studeret chimpanser, bjerggorillaer og orangutang. Og de blev sat til at gøre det af en anden professor, der hedder Louis Leakey, og de havde ingen baggrund for det. Men de lærer det så, og de kommer til at gøre en forskel, for de finder jo faktisk ud af, at de er store primater de er jo ikke så farlige, som de er blevet gjort til.

Hvornår er det her?

Det må være en gang i 60'erne eller 70'erne, tror jeg. Og i dag betyder Jane Goodall jo enormt meget, og jeg må nok hellere fortælle jer alle sammen en lille hemmelighed: Uri har også altid været hemmeligt forelsket i Jane Goodall. Hun er i dag 84. Og Uri han påstår, at jeg ligner hende. Vi har sådan et fint billede, hvor jeg står ved siden af et National Geographic-flag, og hun har også altid været i samarbejde med National Geographic, og jeg kan godt se det en lille smule. Men i dag der har hun jo skrevet forordet til vores kommende bog, der hedder Wild. Men da jeg var yngre, og jeg var ung pige, der var det Dian Fossey, som har studeret bjerggorillaer oppe på et bjerg i Centralafrika. Og det var bare det vildeste, at hun bare ene kvinde gik derop og bestemte sig for, at nu vil

jeg gøre en forskel, nu skal jeg gøre det her uden nogen baggrund. Og det gjorde jeg jo også, da jeg begyndte som naturfotograf. Uri tog mig jo bare ind under hans vinge. Så det er ham, der har lært mig alt, hvad jeg ved om foto.

Hvad var det, Dian gjorde ved dig, da du som ung hørte hendes historie?

Jeg sad bare der, og jeg så filmen også, hvor Sigourney Weaver spiller Dian Fossey i den, der hedder Gorillas in the Mist.

Og Dian bliver jo slået ihjel. Hun bliver snigmyrdet.

Hun bliver snigmyrdet, ja. Midt i alle sine fantastiske studier der er konsekvensen for hende, at fordi hun brænder så meget for det og tror så meget på det, at - ja, jeg ved ikke, hvad der præcis sker. Der er masser af politik i det også - at desværre så er hun ikke blandt os mere.

Hvad skete der med hende?

Jeg tør næsten ikke udtale mig, Bjørn, fordi jeg ved det ikke helt.

Det er også fair nok, men hun blev formentlig slået ihjel på grund af hendes arbejde for at beskytte dyrene. Altså, nogen brød sig ikke om det arbejde, hun lavede.

Ja. Nogle gange så går white nature conservation jo i clinch med lokale, og det må det jo bare aldrig gøre. Det skal jo altså være et samspil. Og det er en rigtig svær linje at gå på. Og når man starter med at forske i noget, så skal man gå varsomt. Det skal man helt klart.

Hvad var det for nogle historier, Jane Goodall fortalte dig, og som hun stadigvæk fortæller - hun er jo stadigvæk i live? Hvad mener du, hun har gjort?

Altså, Jane hun gik jo ind og talte om rettigheder for de store menneskeaber, altså chimpanser og gorillaer og orangutanger. Og det har hun jo bare så meget ret i, fordi hvis man bare tager chimpanser, som hun har studeret i Tanzania, så deres DNA er jo 98,2 procent lig med vores. Så vi divergerer jo nærmest ikke. Og når vi har siddet og

fotograferet dem ude i Afrika og også de andre store aber - når man kigger ind i deres amber coloured eyes, så tænker man bare: "Wauw. Du er jo mig, og jeg er dig."

Vi er i familie.

Jamen, der er ikke nogen forskel. Det er så fantastisk, altså.

Prøv at fortælle, hvad Jane lavede. Havde hun ikke et center, hvor hun tog dyr til sig?

Det var Biruté Galdikas.

Det var Biruté, okay.

Og Jane - der var en abe, der hed David Greybeard, som vores bog faktisk også bliver dedikeret til. Han går ligesom til Jane og som vild chimpansse og siger: "Okay, jeg accepterer dig. Du accepterer mig." Og han bringer faktisk også andre ind og siger: "Hun er ikke farlig hende dér." Han er jo med til at lave en forbindelse mellem os og naturen. Så vi kan takke David Greybeard for rigtig mange ting sammen med Jane Goodall.

Så Jane er ude i... Hvor er hun?

Hun sidder ude i junglen. Eller det gjorde hun: Hun sad ude i junglen.

Hun sidder ude i junglen, og så kommer der abe til hende?

Ja, hun bliver sendt ud for at studere de her chimpanser, og om de er derude. "Gå derud og se, om du kan finde dem," siger Louis Leakey. Og så ager hun derud. Det er meget sort og hvidt fortalt det her, ikke? And where do you start? Og så sætter hun sig ned, og hun prøver at nærme sig dem langsomt. Man skal jo ikke bare gå op til dem. De skal jo vænne sig til hende, ikke? Og så lærer hun deres lyde at kende, og hun kan jo kommunikere med dem. Og når man ser nogle interviews med Jane Goodall, så sidder hun jo og siger som chimpanser og siger, at det betyder sådan og sådan. Og det er jo ligesom, at vi andre kan fuglekald, så kan Jane Goodall chimpanselyde. Det er vildt cool.

Det er helt vildt. Og hvad gør det så ved dig, at du er kommet afsted i livet nu, Helle, hvor du så for os andre næsten ligner de her, der var dine rollemodeller? Der må da være lidt vildt?

Altså, nu nævnte du jo i starten, at vi blev overfaldet i Afrika for to et halvt år siden. Og så tænker man først: Pis også! Hvad så nu? Og så kunne vi jo lige pludselig se, at nu er vi faktisk gået op ad den her usynlige trappe, som vores advokat Knud Foldschack sagde til os. Altså, nu lytter folk måske på en anden måde, og nu er vi trådt op ad trappe-trinnene. Og det ser man jo ikke i momentet, når man lige står dér i en farlig situation og dagene efter. Men det kan vi se nu. Og nu kan vi faktisk gøre en forskel på et nyt niveau, og det er vildt fedt. Det er også ret hårdt at rende rundt ude i junglen hele tiden, kan jeg godt fortælle jer.

Ja. Nu tager du næsten et forskud på nogle af de ting, jeg rigtig gerne ville ind på.

Ja, det kom jeg til. Undskyld.

Jamen, så gør vi det nu. Så tager vi det nu, Helle, fordi det, der er så utroligt ved, at I bliver - det er jo forfærdeligt, at I bliver overfaldet, det er jo klart, at I begge to bliver forsøgt slået ihjel af et menneske, nu når I har brugt hele jeres liv på at dokumentere dyrene, og så det farligste det er måske faktisk os mennesker - men at I ikke bliver hadefulde og vrede, som man næsten kunne forestille sig, de fleste af os ville blive, men faktisk bliver endnu mere hårdt kæmpende for vores planet. Det er jo utroligt smukt. Hvor kommer det fra? Hvordan har I den styrke?

Altså, man har jo et valg. Retreater du til hadet og alt det dér, så er det sådan en sort, grå, klistrende masse, som vi nok alle sammen godt kan genkende. Ellers så kan man sige: Det vil vi ikke. Og på et tidspunkt på Hvidovre Hospital, så kigger Uri på mig, mens han helt klart har set firdobbelt på grund af hans skader. Så siger han: "Ej, Helle, nu ved jeg godt, hvorfor det her skete. Det er, fordi nu har vi en større stemme for naturbevarelse." Så tænker jeg: Hold da op. Hvis dén mand kan sige det lige nu, så kan jeg i hvert fald også sige det. Og det er så tilfredsstillende ikke bare at give efter og sætte sig ned og synes, det er synd for en selv, men at få lov til at gå op på barrikaden og sige, at vi skal fremad. Altså, det får man bare den vildeste energi af. Og Uri er jo verdens mest positive menneske og det stærkeste menneske, jeg nogensinde i mit liv har mødt. Altså,

hvordan han kan blive ved med at kæmpe, så kan man sgu heller ikke lade være med at kæmpe.

Jamen, jeg sidder også og får en klump - jeg kender jo også Uri, så jeg får en klump i halsen. Prøv at fortælle, hvad der skete, Helle, uden at det skal være alt for langt. Men hvad var det, der skete med jer i Gabon?

Der kommer en mand med en stor kniv, og Uri går han først på. Og Uri får ti knivstik, og så hopper jeg ind i slåskampen, fordi jeg tænker, at jeg skal eliminere kniven. Og det får vi så gjort. Og så løber vi så væk og kommer på hospitalet. Men det er nogle meget voldsomme knivstik specielt Uri får, og det gør, at han jo i dag stadig sidder i kørestol og er i seriøs genoptræning. Men når Uri gangtræner, så siger han jo, "Jeg går for naturen. Jeg går for dyrene. Jeg går for kærlighed." Fordi én ting, som vi også har fundet ud af, det er jo, at kærlighed er livets magi. Og det peger jo bare ud på det, som vi også startede med at tale om, med at man skal elske naturen, men også bare os mennesker iblandt.

Men det er en ufattelig styrke, i begge to har, at I faktisk kan vende en så tragisk og livsomskeftende situation til at sige: Vi må gribe den her chance. Der må være en mening med det. Nu bruger vi den opmærksomhed, der er på den ulykke, til faktisk at gribe bredere end bare jer selv. Det er dyrene, det handler om.

Vi havde aldrig kunnet gøre det, Bjørn, hvis det ikke var fordi, der havde stået en masse mennesker rundt omkring os. Du har blandt andet været én af dem, der også bare har stået. Nu holder jeg sådan armene op i vejret med mine håndflader, fordi vi føler bare, der står et net af mange, mange mennesker - familie, venner, kammerater, mennesker vi heller ikke kender, som er kommet ind i vores liv. Og uden alle jer havde vi ikke kunnet gøre det. Uden tvivl.

Og dyrene, tænker jeg også.

Og dyrene selvfølgelig.

Et eller andet sted, fordi det er jo det, der er jeres drive. Det er det, I bliver nødt til at vende tilbage til.

Jamen, helt sikkert. Og oven i alt det her har vi skullet færdiggøre et kæmpestort projekt, og folk har sagt, "Hvordan gør I det?" Og jeg har sagt: "Jeg ved det ikke, men det er en kæmpe drivfaktor."

Helle, jeg havde givet dig en anden lille lektie for. Jeg bad dig om, at du kunne tage - jeg ved godt, det rigtig svært - men det vigtigste billede, I har taget, det spurgte jeg, om du ikke kunne tage med. Og det ligger her på bordet foran os. Men inden det - bare lige for at have det som en cliffhanger - så fik vi ikke færdiggjort den dér historie fra Finland...

Nåh ja. Bjørnen.

Og bjørnen. Og den vil jeg rigtig gerne høre om.

Der var det lige før, Uri og jeg var blevet skilt, fordi vi sad i de her små fotoskjul. Vi har jo spenderet rigtig meget tid i små kasser med ikke særlig meget ilt og med en masse myg...

Hvad er et fotoskjul?

Jamen, it's just a small firkant, man går ind i. Og den her sad oven på en trinkling bæk. Altså, vandet løb under bækken. Og der var meget fugtigt og meget vådt, og det var varmt, og det var klistret...

Og det er med camouflagenet og grene og alt muligt mærkeligt?

Ja, og så er der bare sådan nogle små vinduer eller sådan nogle huller med stof i, hvor du kan stikke din lange 600 millimeter objektiv ud. Jeg har ondt i ryggen, inden vi går ind, og Uri er næsten to meter høj, så det er nærmest umuligt for ham at sidde derinde.

God start.

Så har du en spand, du kan tisse i, og hvad man ellers nu skal lave, ikke? Og så har du en lille madpakke med. Og madpakken må ikke larme selvfølgelig. Så sidder man dér.

Og der er tusinde myg, der siger bzzz. Og når man skal dræbe en myg, fordi man ikke har lyst til at blive stukket, så klapper man jo sådan her: bum! Og det larmer ekstremt meget. Så med Yodas the force, så sidder man sådan her og peger på dem med pegefingeren og prøver at føre dem mod væggen, og så prøver man at eliminere dem. Og det kan man jo ikke, for der var jo - det føltes, som om der var tusind derinde. Og vi sidder bare dér, men der er utrolig smukt. Det er nede i sådan en slugt, og de her urtidsbregner står høje, og der er smukke graner, og raven kalder. Og hvordan katten Uri kunne sidde dér i 16 timer fuldstændigt krøllet sammen med hans lange ben, det ved jeg ikke. Men det gør han bare.

Og vidste I, hvad det var, I ville, da I var der? Var det på jagt efter bjørnen? Det var ikke en jærv eller en elg eller komme, hvad der nu må komme?

Det var jærv og ulv, vi gik efter billeder af. Men lige dét her, altså når man laver det, vi gør, så skal man prøve at fokusere på én ting ad gangen. Det kan være svært, fordi man ved jo aldrig, hvad der kommer forbi. Derfor skal man være beredt. Men det var bjørnen. Og man bliver bare nødt til at vente lang tid nok, fordi man kan jo ikke bare trykke på en knap, så kommer naturen. Man må sit and wait.

Og I har en fornemmelse af, at den kommer? Der er nogen, der har fortalt jer, at...

Ja. Vi arbejdede sammen med en filmfotograf, der hedder Kardi, og han kører sine skjul rundt om vinteren i sne. Og så får han placeret dem de rigtige steder.

Og han er finne?

Han er finne, ja, og supercool. Han kan tracke og se på lort og se på alt - altså en lille gren, der er rebet af, så han jo tjek på, hvad det er, ikke? Så han siger: "Oh, go and sit right here." Så sætter man sig dér i den der lille kasse. "Just wait." Så går man ind og venter.

Hvor længe?

Ja, hvor længe? Man ved ikke, hvor meget man skal vente. Uri er ekspert i at sidde derinde i lang tid. Jeg sidder sådan her, og jeg er rigtig dårlig til at så stille. Så hjælper kær-

ligheden. Så hjælper det at være to sammen, for så har man hinanden.

Og når man så tror, at bjørnen vil aldrig komme, så lige pludselig så knækker der en gren, som du sagde, ikke? Og så kalder der en ravn, og raven kalder, så sker der altid et eller andet. Det er meget sjovt.

Er det noget, I selv har fundet på eller er det...?

Nej, det har vi prøvet flere gange. Det er den der ulv. Og så lige pludselig kommer der en kæmpe stor brun bamse gående ned ad skrænten igennem bregnerne, og den har en hel sværm af myg omkring sig. Og så sætter den sig lige på sin bepelsede numse lige foran vores fotoskjul. Og Uri han sidder i den rigtige retning. Jeg havde den anden retning med mit kamera. Og så siger det bare klik, og man er ikke i tvivl om, når man tager det rigtige billede. Og det tog 16 timer.

Hvad gør det ved jer?

Så bliver man bare så glad indeni. Man har bare lyst at sige, "liiih!" Men det kan man ikke inde fra det dér skjul. Men man ved bare, der kommer en tilfredsstillelse indeni, at man har set den smukke natur og bjørnen, og man har fanget det, så man kan få lov til at gøre en forskel for dem.

Har den en fornemmelse af, at I er der? Kan den dufte jer?

Altså, der er sådan et fem meter langt pipe - ti centimeter i diameter - sådan et rør, der går op i luften, så vores duft på den lille firkant, vi sidder i, den går langt væk. Men den ved jo godt, det er et fotoskjul. Og de fleste dyr, de ved godt, hvad det er der sker. De har lugtet luntten. Men de har også fundet ud af, at det ikke er farligt, at der er en lyd inde fra en kasse.

Så den anerkender ligesom, at I er det?

Ja, det gør den.

Okay. Bare tag et billede af mig.

Ja. Jeg sidder bare her og er dejlig.

Helle, det vigtige billede.

Ja, det er mandrillen.

Det er mandrillen. Fortæl lige, hvorfor det er særligt for dig?

Jeg tror, det er særligt, fordi det er den hårdeste af de ekspeditioner, hvor vi har fotograferet. Og det tog kun to måneder at få det her mandrilbillede. Uri har taget det af hanmandrillen, og jeg har taget det af moderen med ungen.

Som vi også har liggende.

Og jeg tror aldrig, vi er blevet spist af så mange insekter. Jeg pillede hundrede tæger af Uri. Det var enormt tilfredsstillende, og så skal man lige sådan mase dem mellem neglene, så de ikke kravler videre op på én selv. Og sweat bees, der kravler ind i ørene, og ildmyrer, der bor på bladene i skoven. Og dem går man jo ind i, når man går rundt i sit camouflagesuit dér, og så kravler de ned ad ens bryster, og så bider de hele vejen ned, og man tænker bare: Det er ikke rigtigt det her. Det var sindssygt hårdt, men også ekstremt sjovt og fantastisk. Og vi arbejder sammen med en forsker, der hedder David, som vi er meget gode venner med i dag. Og det skaber noget helt unikt, når man går så meget igennem for at få det ene billede. Og jeg vil sige, at mandrilbilledet, hanmandrillen, er jo blevet symbolet på Uri i dag. Og det billede, jeg tog, med mormandrillen og ungen, det er jo symbolet på "What you love you will protect."

Ja, det er flot. Så vidt jeg husker, så var de her mandrilabe ikke blevet dokumenteret før?

Det er rigtigt, det er den ikke. Det er den nu.

Hvad betyder det? Altså at den er i zoologiske haver, hvor man har taget billeder af den?

Denne her den er ude i den vilde natur. Og det er jo derfor, det er så svært. Og nogle løver er jo nemme at komme tæt og på andre løver er svære. Nogle aber er nemme at komme tæt på, og denne her abe er bare ekstremt svær.

Hvorfor er den det?

Fordi de, selvom de lever i flokke på 800 for eksempel, så sender de spejdere ud, og når de så kommer gående igennem skoven - de fouragerer jo og finder frugter også noget i underskoven - og så kan man faktisk høre, at de kommer gående. Det lyder som nogle, der går og river blade. Og så lige pludselig så bliver det bare helt stille, og så tænker man: Hvad var det? Hvor blev de af? Og man sidder dér i sit skjul, og der har man siddet i 12 timer, ikke? Og så lige pludselig så er det bare, som om de forsvinder. De forsvinder bare magisk. Men så har de jo sendt spejderne ud i forvejen. Og vi har også prøvet, hvordan spejdererne opdagede os. De sad sådan nærmest og gloede på os og pegede fingre ad os. Og man følte nærmest, de moonede os nede i skjulene, og så stak de af. Og så er det fuldstændigt ligegyldigt. Så kan man bare godt gå hjem og vente til næste dag.

Det er en fantastisk leg, de har overtaget.

Ja, det er det. Og så bygger man det her skjul, fordi man tror, at de kommer gående lige dér, så det passer lige med kameravinklen. Og når de så kommer, så passer vinklen bare slet ikke, og så bliver man simpelthen nødt til at rive det her camouflagenetting op og stikke kameraet ud. Og det er jo ikke særligt smart, fordi så kigger de jo på én og siger: Ups, hvem er du? Der fik vi også et godt billede, men det er bare ikke helt det samme. Vi vil hellere have det der voyeuristiske blik ind i deres liv.

Helle, prøv at beskrive, hvordan ser det her billede ud?

Det er et close-up billede af en hanmandril, og man ser hans røde næse og hans lyseblå kinder. Han er, hvad kan man kalde ham, the high-ranking alpha male, og han kigger faktisk lige ind i Uris kamera. Og han er på vej ned ad en skrænt, og der er sådan nogle grønne, slørede blade med i billedet, så man kan se, at han er ude i skoven, ham her. Fordi man kan godt se rigtig mange pæne billeder i zoologiske haver, og det er et

supergodt sted at øve sig, men det der med at få omgivelserne og naturen med, det synes vi er så vigtigt.

Det gør I ret ofte, synes jeg, det der med at man fornemmer, at der er noget foran selve dyret.

Ja, fordi så er det, man får det dér blik ligesom et vindue ind i deres natur, fordi det er jo så vigtigt. Om man skal forstå dyr eller oldtidskulturer eller dig i dit job eller mig mit job, så kan man ikke bare kun se på mit ansigt. Man er man nødt til at se, hvad er det, jeg omgiver mig med, og hvad er alle de her ting. Og det er det, der er ude i naturen. Så forstå det ved også at se sig lidt omkring.

Helle, fortæl om sådan et setup på sådan en tur. Du siger, det tager otte uger at få et billede. Altså, vi andre gider jo ikke engang vente otte minutter.

Nej. Vi startede med at få et National Geographic grant, altså et legat, og kunne tage til Gabon med seniorforsker Kate Abernathy og hendes mand i felten, David, og Kates mand, Lee White, der er head of all national parks in Gabon. Det kræver de rigtige stempler, de rigtige underskrifter, det rigtige udstyr, og så at koge det hele ned til minimalt. For du kan ikke slæbe rundt på otte linser og fem kikkerter, og 12 stativer. Det er det simple, der virker. Men det tager lang tid at komme derud, og det tager mange timer at gennemtænke det. Og når man så tror, man har gennemtænkt det, så har man det ikke, fordi så kommer der en skovelefant og river ens skjul i stykker og smadrer bilen, man skal køre i eller et eller andet. Der var en elefant, der var lige ved at spise alle pengene, Uri havde i sin lomme, fordi hans bukser hang til tørre på en snor uden for hytten.

Okay, så det er den slags udfordringer. I ligger ikke otte uger i træk på maven og kigger ind i skoven?

Nej, vi skifter skjul hele tiden, fordi dyrene they move around, and we move with them. Og nogle gange går vi jo også i de her camouflagesuits. Så går vi jo 11-12 timer i skoven om dagen. Så spiser vi lidt brød indimellem, drikker noget vand, noget myggespray, og så går vi videre. Der er mange forskellige måder at gøre det på, men nogle gange er det stay put, og andre gange er det walk.

Og hvad skulle forskerne?

Men forskerne de studerede jo mandrillerne i det her eksempel. David han boede ude på feltstationen. Det gør han stadigvæk. Og hver dag tager han ud, og han tagger dem, og han følger dem, finder ud af deres gåruter og finder ud af, hvordan kan de lige... 800 mandriller hvordan kan de lige pludselig blive usynlige, ikke? Hvor går de hen?

Hvad gør det for ham, hvad gør det for jer, at I faktisk er sådan et team?

Alt. Altså, uden det team, uden de lokale, kan vi intet gøre. Han havde også et helt hold af rangers med sig, som vi går sammen med. Og David han arbejder med et lidt nyt approach sammen med os, men som han har fortalt os så mange gange, så siger han: "Det var også supergodt, fordi jeg skulle til at indfange mandriller og tagge dem, og så fandt vi ud af, hvilke skjul og hvilke locations der virkede, efter vi havde trial and error med jer i to måneder. Men uden Davids viden og uden alle rangerne, så kunne vi... glemte det! Vi havde aldrig gjort det.

Det er jo en kæmpe gave. Der ikke nogen forskere, der tænker: Åh nej, nu kommer nogen og skal tage billeder af det, vi ved mest om?

Det er der helt sikkert. Og vi frygter hjemmefra: Åh nej, hvad tænker forskere nu og rangerne, og kan de overhovedet lide os, og hvordan går det?

Men I giver jo opmærksomhed på det, de også brænder for, deres kærlighed. Så jeg tænker, de fleste må også tænke, at I har samme passion som dem.

Det er rigtigt, men vores agenda er et billede. Deres agenda er et GPS-tag, måske, og det får man på forskellige måder. Men det handler om at møde dem with heart and mind for at høre, hvad gør de, og hvordan gør man det? Og så skal man arbejde sammen med det. Og så står man sammen med dem og laver aftensmad om aftenen på feltstationen, og man vasker tøj, og man skurrer gulve og toiletter, og man taler om det ene og det andet. Altså, man indgår i et team, og det er så fedt at arbejde i de der teams.

Hvordan bidrog det her billede, som Uri har taget af hannen, og det billede, du har taget af moren og barnet? Hvordan bidrog det til forskernes syn på mandrillerne eller til deres forskning?

Hvad fik David tilbage af det billede? Han fandt jo ud af, hvordan han skulle bygge sine skjul. Han fandt ud af, hvor han skulle lægge dem henne og hvornår. Og han fandt ud af en hel masse ruter med det. Vi har jo også givet ham alle vores billeder, og dem kan han jo hele tiden trace tilbage i. Og de to måneder er jo aldrig spildt, selvom han har lavet mere fotoarbejde. Han elsker også selv at tage billeder. Så det er aldrig spildt den tid, man bruger ude i naturen.

Er de truede?

På det, der hedder red-listen, er de det, der hedder vulnerable. Og det taler man også om på konferencer i dag: Hvornår skal man sætte ind og passe på et dyr? Når de er critically endangered, jamen så er det næsten for sent. Skal man ikke starte, når de er sårbare, som mandrillen er? Det kommer også an på, hvor man er, hvor truede de er.

Helle, du sagde, at det her billede på en eller anden måde er blevet ikonisk for jer?

For Uri, ja. Det er det bare blevet. Han er jo den dygtigste naturfotograf, jeg overhovedet kender. Hvordan Uri kan svinge et 600 millimeter objektiv og så bare få et billede, det er utroligt. Men det er så intenst det her billede, og Uri han er bare også intens. Han er fantastisk. Han tror bare på det umulige, og det beviser det her billede, fordi ingen troede, vi kunne gøre det.

Og nu siger jeg jo ikke, at den her smukke abe ligner Uri. Det var ikke det, jeg prøvede at sige. Undskyld, jeg fornærmer dig, Uri. Men jeg tænkte, at nogle gange må der være - netop fordi nogle af de her dyr ligner os så meget, du nævnte selv der her, med at 98 procent af DNA'en i en abe ligner os mennesker - at man faktisk følt, at man kender det, at man kan se sig selv i det. Og på den måde får en forståelse for nogle af at de der dyr. Der må der være meget, meget stor forskel på, hvor var man og state of mind, og hvad var det for et dyr.

Selvfølgelig. Vi siger altid, at vi skal følge naturens rytme, fordi så følger vi jo også dyret. Det er sådan en vigtig regel. Og vi har det meget bedre ude i skoven end i et tv-studie. Altså, jeg glemmer aldrig første gang, vi skulle i Deadline og fortælle om, hvad vi lavede. Vi ville jo hellere angribes af en løve og et næsehorn og en isbjørn på én gang end at skulle i et tv-studie.

Helle, nu har jeg jo set jeres programmer på TV2, og der er jo et ufatteligt smukt moment med en ulv. Hvor er det henne? Er det Canada? Alaska?

Det er Canada. Det er British Columbias vestkyst, ude på de her små skærgårdsøer ud til Stillehavet.

Hvor - i hvert fald for os som seere - vi alle sammen bliver utroligt overraskede over, hvad der sker. Fortæl om den der episode med ulven - Hvad I skulle der, og hvad der egentlig skete.

Ja, vi skulle ud at finde kystulven. Der er kun 400 tilbage af dem. Den er lidt mindre end dens fætter, som lever inde i skoven. Og vi tænker bare: Det er umuligt, men vi prøver lige at se, om vi kan. Og tv er jo med os og filmer. Og så går vi ind på stranden om morgenen. Vi har siddet der hele den forrige dag, hvor der skete ikke en dyt. Vi fik ikke andet end en meget solbrændt og meget brændt. Og så tager vi ind på stranden næste morgen og tænker, at der er jo alligevel ikke noget. Kameraet på nakken, ud af den lille gummibåd i gummistøvlerne, og så går vi op på stranden. Og så står vi dér og kigger. Morgentågen den er der faktisk ikke den morgen, og det er supersmukt. Den røde sol kommer op over Rocky Mountains i øst, og Stillehavet det ligger bare derudaf i vest. Og så kigger vi ud på stranden, og der er bare ingenting andet end de store sølvfarvede tømmerstokke, der er skyllet op på stranden. Og der er bare tomt. Og der er ikke en lyd. Og vi kigger på hinanden og tænker, at ulven er her jo heller ikke nu.

Og så kalder raven - igen. Og så går vi hen ad stranden, og så siger Uri: "Der er sitkaspor. Det er en hjort." Og så siger jeg: "Uri, der er ulvespor. De er friske." Og så kommer vi hen, og så står vi og kigger på dem ned i sandet. Og så rejser vi os op og kigger rundt på stranden igen. Fordi de er fuldstændigt friske. Det kan man jo se på dem. Og så kommer ulven bare løbende ret hen mod os. Det var så vildt. Og det, der er så pinligt, det er, at det er jo filmet på tv det her - vores knæ de bøjer automatisk for at komme i øjenhøjde med ulven, når vi skal fotografere den. Men den ene siger shit, og

den anden siger fuck. Det er ikke så godt. Og det er selvfølgelig blevet vist på dansk tv. Men I må have os undskyldt alle sammen.

Og the closer it gets den her ulv, jo hurtigere løber den, ikke? Og til sidst er den så tæt på, så vi kan simpelthen ikke - altså vi har jo 200-400-600 millimeter på vores kameraer, og Uri siger...

Som er nogle kæmpe...

Kæmpestore objektiver. Og Uri siger på et tidspunkt - og jeg undskylder Canon: "Ej, Helle, jeg lægger lige mit kamera, så tager jeg min iPhone op." Fordi så tæt var den altså. Vi kunne slet ikke fotografere den. Det var bare pels, hvis vi havde taget et billede. Og i to timer er vi sammen med denne her ulv, der cirkler om os, og den viser ingen tegn på aggressivitet. Vi er ikke bange. Vi har adrenalin, vi er spændte, og vi græder simpelthen uafhængigt af hinanden af lykke, fordi vi får lov til at være så tæt på et vildt dyr.

Den har jo så aldrig set mennesket før.

Det ved jeg ikke. Måske har den set nogle sejle forbi.

Men den er jo tydeligvis ikke bange for jer.

Fuldstændig. Ikke bange for noget som helst. Den synes bare, vi er interessante. Og den er jo henne og slikke på Uris gummistøvler.

Det er det, jeg kan huske. Jeg kan huske, at I ligger dér og kigger på hinanden, og den løber rundt, og vi andre tænker, "Åh nej, nu hapser den jer." Og så går den hen og snuser til jeres fødder. Det er et utroligt smukt øjeblik.

Ja. Og vi ligger jo på maven for at komme helt ned og få en fed forgrund i billedet. Og så ligger man på albuerne, og man glemmer jo alt. Man glemmer alt, alt. Alt er ligegyldigt, fordi man bare dér sammen med den ulv. Det er så intenst. Og vi holder i hånden også nogle gange, fordi man skal lige mærke: Er det virkeligheden det her? Du er stadigvæk, så er det sandt.

Og så stikker den snuden ind i modlysblænden på kameraet. Det er sådan et hult styk-

ke rør, der sidder ude for enden af objektivet. Og den rammer ikke linsen, for der var desværre ikke noget snudemærke på. Det kunne ellers være maxsejt. Men så tager den snuden ud igen, og så løber den hen til kaptajn Peter, der sejler den båd, vi er ombord på. Et lille sejlskib på 39 fod. Han sidder længere henne ad stranden. And it actually runs off med hans sko, fordi den tænker, at den måske smager godt.

Og så kommer den tilbage til os, og efter to timer, så siger vi til hinanden, at nu må vi hellere lade den være og sige tak, fordi vi måtte være gæster i dens verden. Og fordi vi så optager tv, så bliver filmfotografen Thomas stående på stranden, og så sejler vi ud sammen med kaptajn Peter i gummibåden ud til sejlbåden. Og vi har altid VHF-radioer med, og den har jeg stukket ned i Thomas' lomme, for vi har taget mikrofonerne af, men han skal bare filme, at vi sejler væk fra stranden. And he stands there med ryggen til skoven og filmer os, der sejler, og så kommer ulven bare ud igen. Og så kan jeg bare huske, at jeg tager radioen og siger, "Thomas nu kommer ulven..."

Altså til ham?

Ja, den står lige ved siden af ham. Vi tager billeder af det, faktisk. "... Den gør dig ikke noget, bare stå stille." Og så gør han bare sådan her: thumbs up. Vildt sejt, altså. Han står bare der iskold. Det er cool gjort.

Helle, hvordan vægter man alle de her oplevelser? Altså sådan en der "mere vil have mere," eller bliver man afhængig af det eller?

Man bliver fuldstændig afhængig af det. Det, man bliver mest afhængig af, er den der fantastiske følelse, det er at få den gave, altså at få lov til at være en del af et vildt dyrs liv. Det er unikt. Og det kræver, at man er derude i sindssygt lang tid. Og vi også et ord-sprog, der hedder "go the extra mile." Og så man bare blive bidt af det, man nu bliver bidt af, og får man ikke noget at spise, så får man ikke noget at spise, og bliver man forbrændt, så bliver man forbrændt, og sådan er det bare. Minor detail. Fordi gevinsten er så kæmpestor, og fordi vi har hinanden at dele oplevelserne med, når vi også kommer hjem, så lever vi jo bare som på en - som på sådan én, der kører inde i Tivoli... hvad hedder sådan en?

En roller coaster. Men også fordi andre folk kommer til at se og påskønne jeres billeder, så det må også, når I sidder der, sige: Vi kan ikke mere, men vi gør også det her, fordi vi vil ud over...

Fordi vi ved, det betyder noget, ikke? Og når man så får feedbacken, ikke, når man kommer hjem, og når man har billederne med i tv, eller de bliver udgivet i bøger, og folk køber ens bøger, og til foredrag og folk kommer op, og vi bliver stoppet i Netto - Altså så giver det bare så meget blod på tanden. Ligesom når folk kommer op til Uri nu til dags og siger: "Hvor er du bare sej, Uri. Du kæmper. Du er en kæmpe inspiration for os alle sammen." Så giver det også Uri kampgejst til at fortsætte med gangtræning.

Helle, vi har jo snakket om, hvor I får den dér styrke fra og Uri, som har sagt, vi bliver nødt til at vende den situation, vi er i lige nu på grund af hans fysiske tilstand, til at give opmærksomhed på det her projekt, fordi dyrene skal have nogle rettigheder. Hvad er det for nogle rettigheder, I ønsker, at dyrene skal få?

Det er et svært spørgsmål. Vi ønsker, at dyrene skal have rettighed til at blive beskyttet og claim their rights og claim their land. Skal dyrene have en nation et eller andet sted? Jeg ved det ikke. Det kan godt være, det lyder vanvittigt. Det var faktisk Uri, der sagde det forleden dag. Hvordan vi skal gøre det, det aner jeg ikke, men jeg ved, at vi kommer til at gøre det. Vi har jo lavet en front nu sammen med vores advokat, der har hjulpet os. Han har sort bælte i fonde, siger han, og det har han sørme ret i, for nu har vi en fond, der hedder Wild Nature Foundation. Og nu er vi jo gået op ad denne her stige, så med de her 19 knivstik, afværgelæsioner, nu lytter folk.

Det har skabt en platform.

Det har skabt en kæmpe platform, og vedtægter sat i beton det virker. Og med alle vores billeder og med vores Wild bog, der kommer nu. I samarbejde med et italiensk fyldepennefirma, Monte Grappa, laver vi specialdesignede fyldepenne, som er et symbol på magt - så går vi ud til verdens ledere. Og Giuseppe, der ejer Monte Grappa, siger: "Let's start with the Pope." Lad os starte med paven. Så med bogen i hånden, med billeder fra vores 25 ekspeditioner og med fyldepennen specielt designet med et håndmalt et af vores foto siger vi: "With this book, you have the document of the world's last places, and with this pen you can rewrite the future of our planet."

Ja, det er smukt. Så man får dem, der har magten til at kunne gøre noget, til at bruge den fyldepen til nogle positive ting for dyrene. Men det er måske også noget med at få bygget noget... For jeg tænker, at rettigheder er jo rigtig mange ting - Også at du sagde at få skabt plads til dem eller luft til dem eller holde os væk fra dem. Altså er det også at kaste nogle penge eller noget tid ind i bevarelse af nogle nationalparker, skabe nogle nye? Altså, er det sådan nogle ideer, I også har?

Ja. Lige i øjeblikket prøvet vi at sætte i værk at lave en ny nationalpark i Vestgrønland. Man kan opkøbe jord, og man kan lave nationalparker og beskytte dyrenes hjem. I Grønland der kan man jo ikke eje jord. Så der laver man nationalpark. Det, der bare er rigtigt vigtigt, det er, at man skal ikke lave nationalpark for bare at lukke alt ned. Vi har arbejdet med turisme i mange år også. Og turisterne er jo vidne til, at de er der, og det er sandheden. Og hvis man ikke ser det, så forstår man det jo heller ikke. Og så er der også en lokalbefolkning, der skal have jagttilladelser, fordi man kan ikke leve af pølser på glas og kartofler på glas. Så det er en meget fin linje.

Med eksemplet på Grønland - Hvad siger grønlænderne så, når I kommer med et forslag om at lad os få skabt et naturreservat her?

Nogle siger jubi, vildt fedt, og andre siger: Jamen, hvor skal jeg så gå på jagt?

Okay, så der kan også være en bekymring for nogen?

Selvfølgelig kan der det. Det forstår jeg godt. Nu har vi - i vores fond har vi jo arbejdet meget tæt sammen med Bent Jørgensen fra Zoo, som jo har prøvet det her i mange år, og der er forskellige måder at lave nationalparker på, som han siger. Og man skal jo arbejde.... Vi er jo ikke interesserede i, at der skal stå Wild Nature Foundations nationalpark. Vi er interesserede i, at det er grønlænderne, og det grønlandske land og deres forvaltning, der skal lave nationalparken og stå for det. Ligesom jeg er uddannet ranger i Afrika, så kunne det være fedt, hvis man kunne lave noget lignende i Grønland også.

Grønland ligger jer meget nært. Og jeg ved også godt, at Afrika har gjort det. Det nævnte jeg tidligere. Men I har begge to rigtig været meget i Grønland. Hvad er det, der er så stærkt ved det forhold, I har til Grønland?

Den rå natur. Den er fantastisk. Der er ekstremt højt til himlen i Grønland, og man føler sig altså to centimeter høj nogle gange i Grønland, fordi naturen er så barsk og så rå. Man skal ikke spille puds med den. Det tror jeg ikke, det hedder. Det kom måske forkert ud.

Så uspoleret.

Den er uspoleret, den er fantastisk, den er rå. Man er der på dens præmisser, og hvor er det rart, at det ikke bare er os, der bare bulldozer frem, os menneskeheden. Men her er det os, der skal være på vagt. Jeg tror, at det dyr, vi er allermest bange for, det er faktisk isbjørnen. Og når vi arbejder i Arktis, så er det altid med en riffel på ryggen, og det er jo ikke, fordi vi vil skyde isbjørne. Vi vil undgå alt. Og vi har heldigvis aldrig stået i den situation. Og vi prøvede engang at teste, hvor lang tid det ville tage mig. Jeg havde riflen på ryggen, så lå jeg og tog billeder. Og så sagde jeg: Det tager fem sekunder, fra jeg sidder op og har den af og har den ladt. Det tog 12 sekunder. Og så er du altså spist.

Hvorfor er I mest bange for den?

Fordi hvis den står 25 meter væk fra dig, så på tre sekunder er den henne ved dig. Den er bare så stor og så stærk. Og den er bare konge over Arktis. Hvis du er madpakken, mmm, så er du da madpakken. Dejligt.

Men det er vel også trods alt et dyr, man kan læse?

Det er det, ja, det er det. Men jeg synes, de er svære at læse. Det er meget nemmere at aflæse løver. Det er jo ikke, fordi vi ikke har set nok på isbjørne. Det har vi. Men man går heller aldrig så tæt på isbjørne, vil jeg sige, uden at lyde dum nu.

Helle, hvad er næste projekt? Jeg ved godt, I er blevet sat tilbage lidt i tid. Men er der noget i støbeskeen nu?

Altså, nu er det jo bogen, der skal udkomme til oktober og følgende foredrag, og hvad alt det medfører. Og så kommer der et program til her til november i serien Vores Vilde

Verden, som handler om Uris genoptræning. Og hvad der kommer i fremtiden af tv, det er vi ikke helt sikre på endnu. Jeg er sikker på, at der kommer et eller andet. Men det, der kommer, det er at arbejde på naturbevarelse i vores fond.

Og få den store bog ud, så I netop får fortalt de her historier.

Ja, så skal vi rundt til verdens ledere, head of states og nationer og sige, at med denne her bog og med denne her pen. Og det kommer der til at gå mange år med.

Vil de tage imod den?

Det er jeg sikker på, de gerne vil. Det betvivler jeg ikke.

I banker døre ind som altid?

Ja, præcis.

Helle, tusind tak. Tiden flyver afsted, når vi sidder og snakker. Tusind tak for din inspirerende historie. Tusind tak.

Og tak til dig, Bjørn, fordi du laver sådan nogle fantastiske programmer. Jeg har nydt dem alle sammen. Tak for i dag.

Helle, i det interview, der har jeg lagt mærke til, at du, når du skal forklare noget, der er vigtigt, så snakker du engelsk?

Det kommer jeg bare til. Altså, jeg har jo været meget ude i verden hele mit liv, og nogle gange, når man skal forklare noget og præcisere det, så er det bare nemmere på engelsk. Altså at sige: Så gjorde vi sådan og sådan og sådan og sådan. Ud over det så er der jo mange flere ord i det engelske sprog. Men når intensiteten stiger, så kommer det ud på engelsk.

Så vi spidser ører, når du siger noget på engelsk.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl for Nationalmuseet og Radio Loud.
Find serien på vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.